

5. 4. 10. 11. 3171
DISPUTATIO JURIDICA INAUGURALIS

DE

**POTIORIBUS
ÆTATUM PRI-
VILEGIIS,**

QUAM

DEO T. O. M. ANNUENTE,

EX DECRETO MAGNIFICI JURECONSUL-
TORUM ORDINIS

IN ILLUSTRIS ACADEMIA VARNO-BALTHICA
PRÆSIDE

VIRO PRÆNOBILISSIMO, CONSULTISSIMO
atque EXCELLENTISSIMO

**DN. JOH. CHRISTIANO
PETERSEN,**

U. J. D. & CODICIS PROF. PUBL. ORD. CELEBERRIMO
AD HUNC ACTUM DECANO SPECTABILI,
FAUTORE AC PROMOTORE SUO ÆTATEM COLENDO,

**PRO SUMMIS IN JURE HONORIBUS
rite IMPETRANDIS,**

Anno MDCCXXI, d. 23. Sept. Horis ante-
& Postmeridianis, Eruditorum

Ventilationi sistet

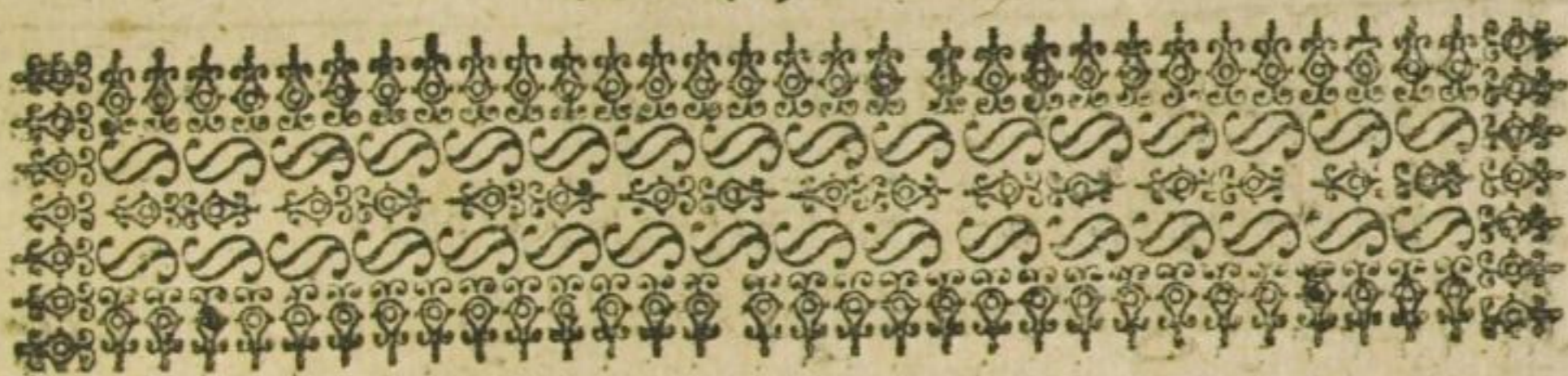
ERN. JOH. FRID. MANTZEL,
JUR. CAND.

ROSTOCHII, Typis Joh. Wepplingi, SER. PR. & ACAD. Typogr.

Diss. jur. civ.

32, 22

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
BOTANICAL GARDEN
AT WASHINGTON
D.C.
MAY 19 1910
THE UNIVERSITY OF CHICAGO
BOTANICAL GARDEN
AT WASHINGTON
D.C.
MAY 19 1910
THE UNIVERSITY OF CHICAGO
BOTANICAL GARDEN
AT WASHINGTON
D.C.
MAY 19 1910

Q. D. B. V.

DISPUTATIO:

De

POTIORIBUS ÆTATUM

PRIVILEGIIS.

CAPUT I.

**Generalia occasione Rubri
tractans.**

SUMMARIA.

*§. 1. Enodationem vocabulorum, fctis
svadentibus, necessariam judicat*

§. 2. Explicat vocem Privilegii.

A 2

§. 3. Di

- §. 3. *Dicit, quid sit Privilegium,*
 §. 4. *Explicat volem ætatis.*
 §. 5. *Allegat acceptiones ejusdem va-
 rias.*
 §. 6. *JCtorum & Medicorum definitio-
 nes ætatis tradit.*
 §. 7. *Ætatis variam divisionem sistit.*
 §. 8. *Institutum declarat.*

§. 1.

NE moribus Jure Consultorum; non sine fundamento & ratione receptis, qui enodationem vocabulorum svadent atque commendant, nostro exemplo contrarii videamur, brevibus explicationem vocum in fronte dissertationis nostræ expressarum, subministrabimus, ut eo facilius, quid nostræ sit intentionis, inde appareat atque constet.

§. 2.

Exhibet vero titulus vocabulum *Privilegii*, quod originem trahere videtur ab adjectivo *privum*, quod
pro-

proprium & peculiare denotat, nam probare illud autumo
Horat. Libr. I. Epist. I. scribentem :

- - - Conducto navigio æque
Nauseat ac locuples , quem ducet *priva* *triremis* .

Item Libr. II. Satyr. Sat. 5.

Sive aliud *privum* dabitur tibi.

Imo veteres *priva* dixerunt, quæ nos *singula* dicimus. *Pa-
rad. Pratei Lexic. Jur. Civ. & Can. voc. Privileg.* Jam Philologi
nomen *privati*, denotans id, quod non est commune sed
proprium, inde vero *privare*, seu alteri aliquid eripere, &
porro *Privilegium* deducere solent. Græcis audit *προνόμιον*,
Lex privato homini irrogata, Sive Lex ad privatos ho-
mines pertinens *Cic. pro Dom. ad Pontif. evolv.* in super-
fluum *Ambros. Calepini Dictionar. voc. Privil.* Nec opus
erit ut multis exspatiemur in Grammaticorum diver-
ticula, quoniam omnibus jam Lexicographis satis ex-
cusa res est.

§ 3.

Privilegium alias in genere est *exceptio a communi lege*,
s. jus ob certam aliquam considerationem, relaxatio-
nem vel exasperationem a *Communi Jure* tribuens.
§. 6. l. d. I. N. G. & C. L. I. §. 2. ff. de *Constitut. Princ. L. 16. ff. de Legib.* Exemplum privilegii odiosi *Umbriciæ*
ab *Hadriano Imp.* statuti, ex l. 2. ff. d. his qui sui vel.
al, jur. in fin. allegat. *Hall. J. Crisimus Ludovici Doctrin. Pan-
dect. ad Tit. de Constit. Princip. §. 5.* Hinc constat, quod
illa jura, quæ nos in præsentî dissertatione *Ætatibus*, &
præsertim personis intuitu *Ætatis* suæ impertita, recen-

A 3

sebimus

lebimus, omnino Privilegia appellari possint. Cœterum quæ de Privilegiis, eorundem collatione, & revocatione dici possunt, dicta jam satis sunt abs *Magno Conringio diff. de Privilegiis recte conferendis & revocandis Helmstad. 1669.*

§. 4.

Succedit vox *Ætas*, quæ non uno modo scribi solet, quidam enim per E. simplex *Etas* pingere malunt, derivationem trahentes a græca voce *ἔτος*, quæ annum significat, propter ætatis nimirum amplitudinem, quæ multos sæperrime annos complectitur; Reliqui vero rectius fortean per diphthongum scribunt *Ætas*, illisque quasi *Ævitas* ab *ævo*, quod longum temporis denotat spacium, vid. *Becmann de Orig. LL. voc. Ævum.*

§. 5.

Est autem vox *Ætas* generalioris acceptionis, siquidem non ad personas solum, sed etiam ad res temporaque pertinet, hinc in *L. 58. ff. de Legat. 1. ædificiorum ætas idem est ac amplitudo ædium.* Sic ætas quoque *sylyarum arborumque Plinio dicitur; In l. 16. C. d. Oper. Publ. ætas pro longo tempore accipitur, & l. 26. §. 12. ff. de Cond. Indeb. Ulpiano dicitur ætas temporis. Conf. Calvini Lexic. Jurid. voc. ætas.*

§. 6.

*Jctis Ætas mensura quædam temporis audit a Nati-
vitate*

vitae usque ad obitum decurrens Mascard. de Probat. concl. 1054. n. 58. Medici vero aliam plane ætatis definitionem eligunt, de qua multus atque diffusissimus vid. Paul. Zacchias Quæst. Medicor. Legal. L. I. Tit. I. juncto Joh. Fernelio in Medicina Libr. III, Cap. X. p. 129. hac de Materia erudite differente.

§. 7.

Ætatis divisionem haud facile instituerè poterimus; quoniam tot fere dissensiones circa eandem, quot capita de illa unquam cogitarunt; Circa Rabbinicam, quam tradunt in *Pirke Avoth c. 5. sub. fin.* non morabimur, illi enim tredecim classes & intervalla pro suo effinxerunt genio. Nec multis examinabimus fundamentum veteris atque vulgaris rythmi Germanici: *Zehn Jahr ein Kind / zwanzig Jahr ein Jüngling &c. &c.* Scimus etiam, quod Medicis dividatur in Pueritiam, juventutem, virilitatem & senectutem; Imò haud ignoramus, JCos varie dissentientes plurimos huc redire, quod nimirum in infantiam, pubertatem, minorennitatem, virilitatem & senectutem distingvant, quibus aliqui decrepitem addere amarunt; Nobis in præsentiarum omnes illæ distinctiones idem valeant, dum de PRIVILEGIIS ÆTATUM acturi, nostram tractationem simplici tantum divisioni includemus.

§. 8.

Erit nostrum itaque propositum, privilegia, quæ
per

personis ratione & intuitu ætatis conceduntur, leviter adumbrare, & quidem ea, quæ alicui tribuuntur solam ob ætatem, quibusque aliàs, nisi illam viveret ætatem, non gauderet; Hinc eadem discescimus in *Privilegia, quæ personis conceduntur ob ætatem Junioem, & illa, quibus hæc fruuntur ob ætatem provec̄torem*; Qua ex divisione duo nascuntur *Capita*, in quibus ipsa *Privilegia* dividemus in *talia, quæ favorabilia tribuunt, & quæ onerosa & odiosa tollunt.*

CAPUT II.
DE
PRIVILEGIIS
ÆTATIS JUNIORIS.

SECTIO I.

De Privilegiis ætatis Junioris, favorabilia tribuentibus.

SUMMARIA.

§. I. *Quinam infantes sint, & quod illi non possint obligari, nec in judicio conveniri, sistit.*

§. 2. Pu.

- §. 2. Pupillum sibi quidem, sed non se obligare posse, probat.
- §. 3. Minores privilegio, de non accipiendo Tutore gaudere, docet.
- §. 4. Minorum privilegium de restit. in integr. exponit.
- §. 5. In eadem materia continuat.
- §. 6. Privilegium Majorennitatis anno XXV. incipientis tradit.

§. 1.

Infantem, qualis est in prima ætate constituta persona, l. 68 ff. ad L. Falc. l. 8. §. 3. C. d. bon. quæ lib. l. 55. ff. de Usufr. tali appellatione usque ad septimum annum a nativitate venire, Legibus firmatum constat, l. 18. pr. & §. 4. C. de Jur. delib. l. 1. §. 2. ff. d. admin. & peric. Tut. l. 14. ff. d. Sponsal. Circa illum igitur, ejusque in favorem Jura varia disposuere, sic:

Infans non potest obligari ex Contractu. Ratio enim in propatulo est, ob
B de.

defectum scil. intellectus & voluntatis §. 9. I d. Inutil. stipul. l. 59. ff. d. O. & A. l. 41. ff. d. Cond. Indeb. unde & absenti, ratione animi comparatur L. 5. C. de Emancpat.

Infans non potest citari in Judicium; Quia Legitimam personam standi ibi non habet, & præterea ipse in jus vocari nequit. l. 4. pr. ff. d. in jus voc. Sed si Tutorem habeat, Hic pro Infante Pupillo judicium necessario suscipit d. §. 2. L. 1. ff. de adm. & peric. tut. Gothofr. ad L. 54. ff. de Re judic. Lit. P. & nomine Infantis agit L. 18. §. 2. sq. C. de jure deliber. HOPP. ad pr. l. de auctor. Tutor. verb: Pupillis.

§. 2.

Pupillus absque tutoris auctoritate *contrahens*, sibi quidem *alterum obligat*, §. 9. I d. Inutil. stip. L. 9. pr. ff. de auctor. & consensu tutor. & Curator. l. 11. ff. d. Acquir. rer. dom. l. 13. ff. d. act. empt. & l. 19. ff. de R. I. *Ipse vero non nisi naturaliter obligatur*. l. 21. ff. ad L. Falcid. & 64. pr. ff. ad SCum Trebell.

§. 3:

Minorum privilegium Speciale erat;
quod

quod Curatores inviti accipere non opus habeant §. 2. I. d. Curat. sed ipsis linquatur Libera bonorum suorum administratio, possintque inde contractus celebrare l. 3. C. d. in Integr. rest. quanquam volentibus dandi, imo nolentibus svadendi, quia negotia sua non satis idonee gerere atque tueri possunt pr. I. de Curat. quamobrem huic juris Romani privilegio per Praxin Germaniæ merito repudium missum est. vid. HOPP. Us. Hod ad § 2. d. tit.

§. 4.

Minores regulariter in quocunque negotio læsi restituntur in integrum, t. t. D. de Minoribus. it. t. t. C. d. in integr. Restit. ratio est in l. 1. ff. de Minor. si quid igitur incaute gesserint, aut emolumentum omiserint, quod acquirere potuissent, aut perdiderint quod habuerint, vel se imprudentes obligaverint oneri, semper habent beneficium restitutionis in integrum l. 44. ff. de Minor. l. 24. ff. de restit. in integr. Si vero juramento corporali sese obstrinxerint & suo privilegio renunciaverint, cessat. Avth. Sacramenta Puberum. C. si adv. vendit. Carpz. P. 2. C. XI. d. 50. LYNCKER Vol. 1. Resp. 189 n. 46. sq. quamvis de beneficio suo certiorati non fuerint uti sustinent PINELL. P. 2. ad L. 2. C. de resc. vendit. PARIS 1. conclus. 96. n. 1. ANTON GABRIEL l. 2. Conclus. tit. de jurejur.

B 2 concl.

concl. 3. NOTATOR ad Seraphin. in privil. juram. 83. n. 3. sq. supersunt tamen viæ quibus majorenes quoq; ex aliis capitibus, restitutionem impetrare possunt. vid. tot. tit. ff. & Cod. Ex quib. caus. major. confer. B. Schæpfferus *Diss. spec. de Restit. in Integr. Rost. 1698. habita.* Imo restitutionem adhuc petit, licet contraxerit autoritate Tutoris vel Curatoris consensu, in Judicio vel extra illud L. 2. & 3. C. si Tut. vel Curat. interven. Contra Minorem vero minor non gaudet Restitutionis privilegio L. 11. §. 6. ff. de Minor.

§. 5.

Diffusissima hæc de Minorum restitutione Materia, per omnes singulosque casus, ubi locum habeat vel non, potuisset pertractari; Verum non solum allegata B. Schæpfferi *Diss.* illis latius enumerandis occupata, sed etiam *Jenensium olim Celebr: JCtus Joh. Volk. Bechmann Diss. de Lubrico etatis circa id quod justum est Jen. 1678. habita* ex professo omnia perquisivit: Quorsum Nos adeo brevitatis causa remittimus,

§. 6.

Privilegium Ætatis notatu dignissimum est, quod transacto anno XXV. impetramus, quoniam enim illo anno completur virilis vigor, & animi vires tunc perfectioni magis accedunt, unde *etas illa robusta*
audit,

audit, l. 15. ff. ad L. Jul. de Adult. & stupr. *Mascard. de Probat.* concl. 666. n. 11. *Perfecta*, l. 32. ff. d. minor. L. fin. C. de His qui ven. ætat. impetr. *Legitima*, d. L. fin. L. 50. §. fin. ff. de legat. 3 l. 27. ff. d. negot. gest. l. 41. ff. d. fidej. *Matura* d. l. 50. §. f. ff. d. Legat. 3. Hinc liberat ille annus a cura, pr. I. d. Cur. aptum hominem ad capessendos honores, & munera omnia facit l. 8. ff. d. mun. & hon. de suis rebus disponere potentem reddit, contractus & obligationes valide inire permittit. Nisi impedimenta accedant Physica vel moralia, quæ majorem alias, Infantem & Minorem æstimatione civili reddere possunt.

SECTIO II.

DE PRIVILEGIIS ÆTATIS JUNIORIS ONEROSA & ODIO-SA TOLLENTIBUS.

SUMMARIA.

- §. 1. *Infantem atque Impuberem a Testimonio ferendo dispensatum dicit.*
- §. 2. *Infantem ab incarceratione pro debito Immunem declarat.*

B 3

§. 3. Q^{no}

§. 3. *Quomodo circa Infantes delinquentes judicandum tractat.*

§. 4. *Quomodo circa Impuberes.*

§. 5. *Impuberem ab Incarceratione & tortura dispensatum dicit.*

§. 6. *Doctores circa territionem puerorum dubitantes allegat.*

§. 7. *Privilegium Impuberis circa feudalia proponit.*

§. 8. *Eandem materiam continuat.*

§. 1.

Quoniam & tanquam testis in causa aliqua in iudicium vocari, res est odiosa, hoc respectu variis ex rationibus, ad privilegia infantum recte referri meretur, *quod infans jure impediatur esse testis.* Quod quidem fundamentum in se habet, qui enim debilitate iudicii laborat, de re aut causa aliena non quaerendus, quoniam suam ipsemet agere nequit. Pari fere ex ratione *Impubes impeditur Testimonium valide ferre*, sive in civilibus, sive in criminalibus causis. l. 3. §. 5. 6. 19. §. 1. ff. de Testib. ut ut, in primis

primis si Pubertati proximus sit, præsumtionem & indicium faciat, HAHN ad Wesenb. tit. de test. n. 3. BRUNN. ad L. 2. ff. Eod. n. 21. ac Pubes factus de in impubertate auditis aut visis, de iis, quæ tunc temporis intellexit, testari possit, Brunn, d. 1. CARPZ. Proc. T. 13. art. 5. n. 112. sq. & P. 1. Const. 16. Def. 55. Gothofr. ad L. 3. §. 5. ff. de testib. lit. n. Minor vero in civilibus testimonio ferendo subtrahere se non potest, bene vero in criminalibus, usque ad vigesimum ætatis annum l. 20. ff. eod.

§. 2.

Porro *Infans pro debito incarcerari non potest*, non cadit enim in illum contumacia quæ communiter debitores carceri adjudicare solet.

§. 3.

In Judicio Criminali eminentissimo *infans* fruitur privilegio, siquidem *nec vere delinquit, neque pœnam aliquam incurrit*. Cum enim in omni delicto mala intentio atque dolus desiderentur, imo absque dolo patrata puniri non possint, per l. 1. C. ad L. Corn. de Sic. l. 53. pr. ff. d. furt. l. 33. ff. d. Injur. arg. l. p. ff. si quadrupes paup. Infans vero doli capax non æstimetur, similisque furioso habea-

habeatur l. 12. ff. ad L. Corn. de ficar. §. 10. l. de Inutil. Stipul. Clem un. de Homicid. volunt. vel cal. l. 60. ff. de R. V. l. 23. & 53. pr ff. de Furt. Conf. *B. Struvii Diss. de Dispensationibus Cap. 4.* sequitur, quod infans neque vere delinquat, neque pœnam incurrat, *Constit. Crim. Carol. art. 179.* PHILIPPI *Us. Pract. Instit. L. 4. tit. 1. Ecl. 8. n. 4.* Quamquam castigationes & verbera parentibus non interdican- tur, quin potius, ne infans consuetudinem delinquendi contrahat, privatim virga recte coërceatur: SCHOEPFFER *Syn. tit. de privat. delict. n. 37.* CARPZ. *P. 3. qv. 143. n. 20* quamvis autem Furti pœna in eundem minime cadat, d. l. 23. ff. de furt. attamen, si furtum fecerit, re adhuc extante Rei Vindicatio, consumpta vero, si locupletior inde factus, Condictioe ex §. ult. l. quibus alien lic. vel non, competit; Nulla vero locupletatione secuta, etiam nulla superest actio, sibi enim imputet negligens, quod infantem passus sit sua auferre, arg. l. 12. ff. ad L. Corn. de Sicar. Conf. *Struvii Diss. de Furibus a Pœna laquei immunibus Cap. 2.*

§. 4.

Impuberes, si sunt infantie proximi, gaudent eodem jure, quoad pœnam, quo infantes, arg. §. 10. l. d. Inutil. Stipul. nisi quod His, si de malitia & doli capacitate appareat, arbitraria, non tamen severior, pœna à judice irrogari queat

qveat RICHTER Dec. I. n. 49. Qvod si *pubertati proximi* sint, licet Hi tum doli videantur magis capaces, adeoque verè delinqvant, §. 18. I. de Obl. quæ ex del. I. III. ff. d. R. I. regulariter tamen nec illos manet pœna ordinaria, sed hæc à iudice in extraordinariam mitiganda, *Const. Crim. Carol. 157. 158. 161. & 164. ibi: So der Dieb oder die Diebin ihres Alters unter 14. Jahren wären / die sollen nicht vom Leben zum Tode gerichtet werden. CARPZ. P. 3. qu. 143. n. 21. sqq. PHILIPPI d. Eccloga §. n. 11. sqq. RICHTER d. l. n. 57. Qvod si tamen malitia hîc tanta sit, ut defectum ætatis suppleat, e. gr. Si furtum sit magnum, sæpius iteratum, aut qualificatum, vix & ordinariam evaderet Impubes per expressa d. art. 164. verba, id quod præjudicio comprobatur CARPZ, P. 2. qu. 82. n. 22. Puberibus, adhuc tamen Minorennibus, indistincte pœna Ordinaria infligenda est, secundum l. 1. C. si adv. Del. l. 9. §. 2. ff. d. min. l. 36. ff. ad L. Jul. d. Adult. CARPZ, d. qu. 82. n. 28. & P. 3. qu. 143. n. 66. Genus tamen Supplicii, ob miserationem ætatis, juxta L. 37. §. 1. vers. in delictis ff. de Minor. in aliud aliquando mutari potest: sic e. gr. Furi minorenni loco suspendii gladius dicitur, & in Infanticida minore loco culei, vid. C. C. C. art. 131. itidem frequentius Gladius substituitur, & quidem, uti ab Excellentissimo DNO. PRÆSIDE rescivi, juxta Praxin Amplissimæ Hujus FCtis Juridicæ, sine exasperatione, cum alias Infanticidæ majorenni in Ducatu Mecklenburgico præter gladium adhuc, ut caput, ad*

C distin

distinctionem qualificati ejusmodi Homicidii palo infi-
gatur, dictari communiter soleat.

§. 5.

Quod §. 2. de infantibus asseruimus, illud eti-
am de Impuberibus valet, *Hi enim pro debito e-
tiam non possunt incarcerari*, BERLICH. P. 2°
Concl. 28. n. 37. Adhæc neq; INFANTES, neq; IMPUBERES
possunt torqueri, propter l. 10. pr. ff. de qvæst. L. 1.
§. 33. ad S Ctum. Sytan. quamvis posteriores, pro ratione
commissorum & Indiciorum, terreri, imo instrumentis
pollices constringentibus, mit Daum-Schrauben qvan-
doque angi posse, asserendum sit, per d. §. 33. L. 1. ff.
ad S Ctum Sytan. CARPZ. Pr. Crim. P. 3. qvæst. 118. n. 14.
*Conf. Illustr. THOMASII Diss. de Tortura ex Foris Christiano-
rum Proscribenda Cap. 1. & Consultissimi Dni. CARMONII*
*hodie Magnifici Dni. Rectoris, Antecessoris hujus Aca-
demiæ Celebr. Patroni ac Præceptoris mei Colendissimi*
disp. inaug. de Præludiis Torturæ Rost. 1707. habita.

§. 6.

Dubitant quidam DD. an ipsa territio circa pu-
eros sit admittenda? *terror enim incussus periculo non va-
cat, & maxime tenerioris ætatis in epilepsiam aliaque*
mala

mala derepente incidunt, cum timor & terror ex sua natura animi defectum excitare sint apti, verba sunt ZACCHIAE Libr. VI. Tit. 2. Quaest. 2. p. 524. n. 6. Sed quemadmodum Ille n. 12. ad pueros annum XII. nondum egressos hoc restringit, ita pro affirmativa pugnant modo allegata L. 1. §. 33. verba, non tamen excludendum hîc est prudentis iudicis arbitrium: evol. CARPZ, P. 3. Crim. quæst. 118. n. 2. & 9. sqq.

§. 7.

Impubes neque ad iuramentum fidelitatis neque ad servitia feudalia in persona præstanda obligatur 2. F. 26. §. Si minori, (Quanquam alias acceptari ab ipso possit iuramentum eidem delatum l. 26. pr. ff. de iurej. quod tamen præstare haud tenetur ante pubertatis annos impletos l. 34. §. 2. ff. eod. CARPZ, *Jurisprud. For.* P. 2. C. 24. def. XI. sq.) & sic nec per se nec per alios hætenus jurat CARPZ, *Disp. Feud.* 6. posit. 26.

§. 8.

Impubes investituram intra statutum tempus non petens, Feudum non

C 2

a.

amittit. Vid. 2. Feud. 55. pr CARPZ. Decis. 178. n. 15.
STRYCK. Ex. jur. Feud. c. 17. qu. 16.

CAPUT III.
DE
PRIVILEGIIS
ÆTATIS PROVECTIONIS.

SECTIO I.
DE PRIVILEGIIS ÆTATIS PRO-
VECTIONIS FAVORABILIA
TRIBUENTIBUS.

SUMMARIA.

- §. 1. Privilegium Senum circa exhibitio-
nem honoris deducit.
§. 2. Senes & ratione Dignitatum con-
sequendarum gaudere privilegio
asserit.

§. 1. Pri-

§. 1.

PRivilegium ætatis, quod Senibus ipsa Majestas divina tribuit, est *honor a junioribus ipsis exhibendus*, quem imperat Deus summus Legislator sub comminatione pœnæ criminis in suam majestatem commissi Levit. XIX. 32. Vor einem grauen Haupt solt du aufstehen/und die Alten ehren/deñ du solt dich fürchten vor deinem Gott/deñ ich bin der Herr. Quam laudatissimam observationem & Jctus in L. 5. pro ff. de jur. immunit. inculcat, quando gloriatur: *Semper in civitate sua senectutem venerabilem fuisse, & Majores pene eundem honorem Senibus, quem Magistratibus, tribuisse* Jung. PERETZ in Cod. tit. qui aetate n. 1. & omnes cultiores gentes quam optime tenuerunt, unde de Laconibus testantur Scriptores, quod aliquis apud ipsos venerationem Senibus declaratam videns, exclamaverit: *In sola Sparta consenescere expedit*, ne quid memorem de Atheniensibus, Carthaginensibus, Persis, aliisque, in quibus multis idem laudant Historici passim. Imo apud Romanos maximus habitus fuit honor Senibus, quod testatur præter A. Gellium Noct. Att. L. 2. c. 15. Ovidius Poëtarum Latinorum facile Princeps L. 3. Fast.

*Magna fuit quondam capitis reverentia cani,
Cujus & in pretio ruga senilis erat.*

Et in genere de honorandis Senibus Juvenalis scribit:
*Credebant hoc grande nefas & morte piandum
Si juvenis vetulo non assurrexerat olim.*

C 5

§. 2. In

§. 2.

In genere etiam provectioris ætatis privilegium præ Juniori in eo spectatur, quod *in dignitatibus consequendis maxima gaudeat prærogativa*, vid. Tiraquell *de jure primogenit præfat.* n. 165. & 182. circa quod tamen singularem annorum terminum statuere haud licet, quoniam judicandi veniunt ex virtute, quanquam pluribus placeant anni inter XXX. & LX. medii, quos ad gerenda onera & munia aptissimos reputant, quippe vires ingenii & judicii per illos pleno vigore plurimum florere, Medicis non solum adstipulantibus, sed & ipsa experientia teste, in aprico est. Hinc brocardicum vetus sua veritate nititur, quod nimirum expediant optime

Der Alten Raht
Und der Jungen That.

Immo Lipsius *Pol. L. 3. c. 4. n. 8.* bene judicat: *Consilia seniorum sunt hasta juvenum.*

SECTIO II.
DE PRIVILEGIIS ÆTATIS PRO-
VECTIORIS ONEROSA ET
ODIOSA TOLLENTIBUS.
SUM-

SUMMARIA.

- §. 1. *Ætatem ab Oneribus dispensatam, inculcat.*
- §. 2. *Privilegium Militum Veteranorum memorat.*
- §. 3. *An senes a testimonio ferendo dispensari possint, disserit.*
- §. 4. *A tortura immunes interdum eosdem dicit.*
- §. 5. *A quo tempore hæc immunitas incipiat, inquirit.*
- §. 6. 7. 8. *Hanc Materiam continuant.*
- §. 9. *Eandem finit.*
- §. 10. *Circa Supplicium aut pœnam decrepiti furis versatur.*
- §. 11. *An senes adulteri mitius puniendi? quærit.*
- §. 12. *Disputationem claudit.*

Ætas

§. 1.

Ætas provec̄tior ab oneribus excusat, Sic à Tutela & Cura suscipienda liberat ætas septuaginta ānis major. §. 13. l. de Excus. Tut. l. 2. pr. ff. de Excusat. l. 3. §. 6. ff. de muner. & honor. l. 3. ff. de jur. immunit. adhuc hodie HOPP. in usu mod. ad §. 13. j. de excus. Idem obtinet in omnibus muneribus personalibus d. l. 3. ff. de jur. immunit. l. 2. §. fin. ff. de Decur. A decurionatus officio vero LV. annos sufficere patet ex modo citata l. 2. §. 8. ff. de Decurionibus & l. II. Eod. quod in officii istius maximis curis rationem habet repositam.

§. 2.

Speciale Privilegium ætatis olim Militibus Romanorum Veteranis militia honeste missis impertitum fuit, postquam certos annos in castris militassent, quos non uno termino sub omnibus Imperatoribus absolutos Rerum Romanarum Scriptores asserunt. vid. *Alex. ab Alex. Gen. Dierum Libr. VI. cap. 22.* Hi enim non solum militiæ onere non amplius gravabantur, sed adhæc privilegiis quam lautissimis gaudebant, traditis agris autoritate Imperatoria possidendis; eleganter hanc rem tectis sub nominibus depingit *Virgilius in Bucolicis Ecl. I. Mœlibœum pulsum statumque suum plorandum deflentem* introducens; jungatur idem *Eclog. IX.*

§. 3.

§. 3.

Ab onere testimoniorum feren-
dorum Jura Senes etiam dispensant.

Licet enim ad testimonium perhibendum regulariter omnes, quicumque illi demum fuerint, & indicta multa, compelli possint, per *tot. tit. ff. & Cod. de testib.* limitationem tamen hæc regula patitur in Senibus, per *expr. textum in L. 8. ff. Eod.* quod Doctores arg. *L. 3. ff. de jur. immun.* & *L. 1. C. Qui ata. vel prof. De Septuagesimo ætatis anno intelligunt, Farinac. qv. 78. n. 60.* Ratio hujus privilegii consistit in lapsu memoriæ in Senibus jam præsumendõ, & ne conscientia eorundem temere oneretur. Sic ex Actis M. Januario a. c. ex Principatu Anhaltino-Serveftano ad Ampl. FCtem Juridicam missis observavit Consultiss. DNUS. PRÆSES, quod, cum Inquisitus ab uno ex Commissariis eventualiter testimonii dictionem urgeret, Hic vero Senio ab illa se excusaret, nulla exceptionis hac sola de causa contra Commissarii personam motæ, à Serenissimo habita fuerit ratio.

§. 4.

Succedit insigne *Privilegium ætatis*
provectoris, quod senibus vel Decrepitis
D cum

cum impuberibus quodammodo commune est, nimirum *immunitas à tortura*. Excipiuntur enim ab Hac ii, qui *etate* deficiunt, l. 3. §. 7. ff. d. *Scito, Sytan*. RICHTER *Vol. 2. Conf. 393. n. 16.* Quinam autem deficiant, CARPZ, *Prax. Crim: p. 3. quest. 118. n. 35. & 38.* Enarrat.

§. 5.

Verum quis terminus à quo hujus privilegii sit, inter Doctores acriter controvertitur. Quinquaginta annos hic non sufficere recte respondit Ampliff FCTas Jurid. Tubingensis apud Harppr. *Consult. Crim. & Civ. Vol. Novi P. 3. Conf. 79. n. 115.* Alii distinguunt inter *senectutem & Decrepitatem*, ubi quidem partim JCTi & Medici post Sexagesimum ætatis annum *decrepitationis* initium constituunt, partim vero, post Septuagesimum eandem demum incipere asserunt; Sed omnium optime inde judicanda erit decrepitas, quando cum corporis viribus animi facultates simul deliquium aliquod sentiunt, Senes enim dixeris illos, qui quidem ætate gravati corporis vigore carent, nihilominus tamen animi consilio polent, imò cæteros præpollent, quod de decrepitis non æque affirmandum, qui bispueri plurimum evadunt die *Kindisch* werden. *Conf. ZACCHIAS. l. c.*

§. 6.

Hoc præsupposito, facili negotio judicanda res erit;

erit ; Nam ex dictis sua sponte sequitur , quod illa ,
 quæ Jura Senibus indulgere privilegia , eò magis ad De-
 crepitos s. *ἡλικιωτέρας* , ut appellari siveverunt , applican-
 da sint , Et cum superius dictum fuerit , *Senes* torqueri
 non debere , id ipsum multo magis in *Decrepitis* locum
 inveniatur ; Omnino tamen imbecillitatem virium tam
 corporis quam animi in Senibus vel maxime ob oculos
 habere judicem oportet, de qua , si ipsi ex Actis constet ,
 res dubio caret.

§. 7.

Adeo circa hoc ætatis privilegium ratione ter-
 mini nil certi definiri poterit , sed res omnis ad arbitri-
 um redit prudentis Judicis, siquidem Illud interdum a
 tortura liberabit Senes, non adeo annis, quam infirmitate,
 laborantes, & contra Huic subjiciet alios ex annorum ,
 numero magis Senes, ob robustam corporis constitutio-
 nem & animi scelerati pertinaciam , cujus exemplum
 videsis ap. CARPZ. qv. 144. n. 23. in Sene 87. annorum ,
 qui cum ancilla sua septies concubuerat, eamque impræ-
 gnaverat , cujusmodi Senes minimum, pro ratione cir-
 cumstantiarum , à territione non immunes erunt , uti
 juxta dictam distinctionem modo territionem, modo tor-
 turam Senibus à FCte Jurid. Viadrina dictatam esse
 notat Brunn. ad L. 3. §. 7. ff. de SCto Syllan.

§. 8.

Judicis tamen officium hoc casu est , ut in Actis
 Dz Probe

probe notari curet, cujus *etatis* Inquisitus sit, an *robustus*, an vero *infirmus*, quo Extraneus iudex, transmissis actis, an *Privilegium etatis* in hoc subjecto locum habeat? nec ne? arbitrari possit, Brun. *d. l. n. 10. & 11.* quod ipsum in Actis Inquisitionalibus contra DANIEL, HANS, & CHRISTOFFER MOYSEN, in puncto Homicidii & Furti, quorum primus Octogenarius erat, non observatum, & hinc, ne existente insuper quidem corpore delicti, invito jure, ad Consilium Duorum Jure Consulto-
rū; ante biennium iteratis plene vicibus eundem tortum esse, merito in Foro urfit, & ex hoc capite confessionem ab Inquisito factam impugnavit DNUS. PRÆSES.

§. 9.

Hoc certum, quamvis Senes remissius quam alii in quibusdam delictis puniantur, uti evincit *L. 2. ff. de term. mot. L. 6. ad L. Jul. pecul.* RUDINGER *Cent. 1. Obs. 20. n. 7.* privilegium hoc cessare in pœna Legibus uniformiter definita, quæ absque ulla, ob Senium remissione, vel moderatione, etiam Senibus infligenda est. ANTON. FABER *Cod. Sabaud. l. 9. tit. 11. Def. 1. n. 5.* CARPZ. *P. 4. C. 3. Def. 15. n. 6.* quemadmodum & à Senes quôdam Bigamo plus quam Octoginta annorū aliquando hîc ultimum Supplicium, uti inaudivi, sumtum est.

§. 10.

Sed quæritur, *Utrum decrepitus pœna*
na

na suspendii sit afficiendus? Respondent DD. non uno voto: & vix ab affirmativa legibus firmata, recedendum esse, cum illius Patronis, statuimus; Nisi fortean perfectum Consilium sana integraque mens ipsis defuerit, quo casu infantibus assimilandi venient. Imo B. Struvius *Diss. de Furibus a Pœnalaquei immunibus Cap. 1.* illo casu decrepitos nequidem pœna fustigationis, sed adhuc leviori affligendos esse cupit, Præjudiciumque allegat sequens, pronunciatum contra M. I. zu Stolpen / Ann. 1601. hat inquisit, so seines alter 80. Jahr in guten bekandt und ausgesagt / daß er dem Müller 4. Bienenstöck - - - beraubet. So mag er nach Gelegenheit dieses Falls / und weil man eigentlich nicht wissen kan / wie viel das Honigs gewesen / mit der Todesstraffe / und denn in Ansehung seines Alters mit Leibesstraffe nicht belegt werden / er wird aber des Landes ewig billig Verwiesen v. R. W.

§. II.

An autem, Senes in Crimine Adulterii mitius erunt puniendi? Diffusissimus est hac de re *Carpz. Crim. P. 2. quest. 62.* Brevibus vero ut nos expediamus, videtur sententia affirmantium vix amplectenda, rationes enim quas DD. eandem tenentes, allegant, a negativa nos dimovere penitus non valebunt; Hinc cum nobis vix oriatur Privilegium
 D 3 feni.

enibus hac in parte tribuendum, Studio & multi esse
abstinuimus.

§. II.

Et sic levi saltem digito tetigisse placuit latif-
simam alias materiam de Privilegiis ætatum potioribus,
eamque Speciminis Inauguralis loco publicæ censuræ &
ventilationi subicere; Potuissemus fusius hac in re ver-
fari, cum unicus Tiraquellus *in supra citato tr. in præfat.*
à num. 79. usque ad n. 236. quinquaginta prærogativas,
quibus Junioribus Seniores præferantur, alii longe plu-
res recenseant. Sed lubuit in adductis Studio acquiescere.
Secundet Deus T. O. M. omnia cœpta nostra, & sicuti a
teneris nobis benignus fuit, sic etiam quædiu ipsi pla-
cuerit superstites nos conservare, nunquam vel ullo loco
aut tempore nos sua gratia deserat. Faxit nos
voti ardentissimi compotes, sic semper
tribuemus

SOLI DEO GLORIAM.

PRÆ-NOBILISSIMO ET
CONSULTISSIMO
DOMINO Ddo,
ERN. JOH. FRIDERICO
MANZELIO,
S. & O.

Dignitatem quandoque supplere æta-
tem, ex jure nostro antiquo novimus.
In TE verò OPTIME MANZELI! an æ-
tas suppleat dignitatem, an dignitatem
ætas ambigo, benè gnarus, quod supra æ-
tatem sapias, ceu publicis privatisque te-
stimoniis adeo demonstratum dedisti, ut
flosculi eruditionis TUÆ, hodie in ma-
turos fructus felicissimè resolvantur. Ma-
gè præstantiâ Tua DIGNISSIME DO-
MINE DOCTOR ANDE, & Honores in
Nostrâ Facultate Summos bonis avibus
accipe.

accipe. Cumque promptâ Tuâ facundiâ,
ante Brabæum, de **ÆTATIBUS** Tibi
differere placuerit, hoc unicum in votis
habeo, ut **ÆTAS TUA** sit & maneat sine
ætate, & hac ipsâ **ÆTATEM VENE-**
RANDI TUI PARENTIS, Quem lon-
gum adhuc in Salutem Ecclesiæ valere
cupimus, æquet aut superet. Summum
& **PRÆPOTENS NUMEN** æternæ
Virtutis Suae clypeo **TEMET** protegat,
omnique Prosperitatis cumulo beet, quò
studia **TUA** optime ordinata non modò
stabilantur, sed etiam Majoribus sub in-
de incrementis in Honorem **TRINUNI**,
Commodum Reipublicæ & Patriæ pro-
priumque Solatium largiter progermi-
nent.

T. T.

JACOBUS CARMON,

Phil. & U. J. D. Pand. Professor Pub. Ord. nec
non Consistorii **DUCALIS** Consiliarius,
hod. **ACAD. RECTOR.**

❧ (°) ❧

4